

7-АПТА.ТҰРҒЫН ҮЙ

Лексикалық тақырып: Тұрғын үй

Грамматикалық тақырып: Көмекші есімдер, септелуі, қолданылуы

ГРАММАТИКАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕМЕ

Көмекші есімдер есім сөздерге көмекшілік қызмет етіп, заттың орнын нақтылай түсетін сөз табы. Қазақ тілінде көмекші есімдер он шақты. Олар: іш(і), сырт(ы), алд(ы), арт(ы), жан(ы), маң(ы), қас(ы), орта(сы), түб(і), бұрыш(ы) деген сөздер. Көмекші есімдер зат есімдермен тіркес құрағанда септік жалғауы зат есімге емес, көмекші есімге жалғанады. Мысалы: үйдің ішін (Т.с), бөлменің ішінде (Ж.с), аудиторияның ішіне (Б.с), т.с.с.

ТЫҢДАЛЫМ-АЙТЫЛЫМ

1-тапсырма.Талқылауға арналған сұрақтар:

- 1.Сіздің жеке үйіңіз бар ма?
- 2.Сіз қазір қандай үйде тұрасыз? Ол жеке үй ме әлде көп қабатты үйдегі пәтер ме? Немесе жатақхана бөлмесі ме?
- 3.Сіздің қандай үйде/пәтерде тұрғыңыз келеді?
- 4.Сіз жер телімін сатып алғыңыз келе ме?
- 5.Сіз су үстіндегі үйде тұра аласыз ба?
- 6.Ал 100-қабаттағы пәтерде тұруға қалай қарайсыз?
- 7.Сіз пәтерді не үйді жалға алып көрдіңіз бе?
- 8.Ал өз пәтеріңізді жалға тапсырып көрдіңіз бе?
- 9.Жалға беретін пәтер қандай болу керек?

ЖАЗЫЛЫМ

2-тапсырма. Берілген сөздер мен сөз тіркестерін сөздік көмегімен аударып, сөйлем құрастырыңыз.

Үй, тұрғын үй, мекенжай, қаладағы үй, ауылдық үй, менің үйім, үлкен үй, баспана, қолжетімді баспана, көп қабатты үйлер, элит класты үйлер, өз үйім, шағын пәтер, балалы үй, қазыналық үй, қызметтік үй, жалға алатын үй, қасиетті шаңырақ, үй иесі, инфрақұрылым, бағыт, аумақ, кіреберіс, жабдықтау, жаңарту, аула іші, тұрғын үй құрылысы, коммуналдық қызмет.

3-тапсырма Мәтінді оқып, ойларыңызды қосыңыз.

Қазіргі заманауи үйлер

Үйі жоқтың күйі жоқ.
Мақал.

XXI ғасыр – техника мен ғылымның барлық жағынан дамыған ғасыры. Қазіргі заманауи үйлер - адамзаттың қазіргі талаптарын ескеріп жасалған үйлер. Қазір адам үшін өз қажеттіліктерімен бірге экология да, энергияны үнемдеу де, жарықты үнемдеу де маңызды.

Қазіргі заманауи үй деген біреу үшін нағыз заманауи сәулет пен дизайн, біреу үшін шатырды, қабырғаны, терезені орнатудағы нағыз заманауи технологиялар. Бұл жерде бір нәрсені түсінген дұрыс. Үй де адамның ағзасы сияқты. Адамның қандай қымбат косметикасы, қымбат киімі, көлігі болғанымен, ауырып қалса, оның бірі көмектесе алмайды. Үй де сол сияқты. Үй үшін дизайннан бұрын заманауи инженерлік жүйеге назар аудару керек. Заманауи инженерлік жүйелер ғылым мен техниканың соңғы жетістіктеріне сүйеніп жасалады.

Қазіргі заманауи үйлердің негізгі инженерлік жүйелері ретінде мыналарды атауға болады:

- тоқпен және жарықпен қамтамасыз ету;
- радиатордың, «жылы еденнің» немесе ауаның көмегімен жылыту;
- сумен қамтамасыз ету, су тазалау жүйелері;
- ауаның алмасуы, кондиционерлердің қолданылуы;
- құбырлар жүйесі;
- бейнебақылау және өрт, күзет дабылы,
- телефон байланысы;
- эфирлік және спутниктік телевидение;
- үй кинотеатры;
- салқындатқыш камералар;
- үйді басқару жүйесі («ақылды үйлер» үшін)

Қандай заманауи үй болмасын ең алдымен сол жердің климатын ескеріп жасалуы тиіс. Қазіргі құрылыстың үш маңызды саласы – қолайлылық, энерготиімділік, қолдану ұзақтығы. Қазақстанның басым бөлігі үшін ауаның алмасуы, кондиционерлердің қолданылуы емес, алты ай қысқа төтеп беретін берік, сенімді үйлер маңызды.

(Қазақ тілі оқу құралы
(техникалық жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған
К.О.Жекеева – Алматы: АЭЖБУ, 20149. – 85-б)

4-тапсырма. Мәтін бойынша сұрақ құрастырыңыз.

5-тапсырма. Суреттерге қарап қаладағы тұрғын үй құрылысы туралы әңгімелеу. Өзіңіз бұрын тұрған, қазір тұрып жатқан және болашақта қандай үйде тұрғыңыз келеді. (Ой толғау)

Қажетті тірек сөздер: құрылыс компаниясы, тұрғын үй кешені, құрылысты бастау, биік ғимарат, бірнеше қабат, көп пәтерлі тұрғын үй, сапалы құрылыс, биік крандар, жылыту жүйелері, сумен жабдықтау, желдету, көзді ашып жұмғанша, ғимараттың жан-жағы, гүлзарлар, көгалдандыру, астыңғы қабат, әр түрлі дүкендер, шаштараз, асхана, дәріхана, пәтерді сату.

6-тапсырма. Әлем халықтарының тұрғын үйлері туралы не білеміз? (Ой бөлісу)

7-тапсырма. Баспана туралы мақал-мәтелдер мен нақыл сөздер жазып, мағынасын түсіндіріңіз.